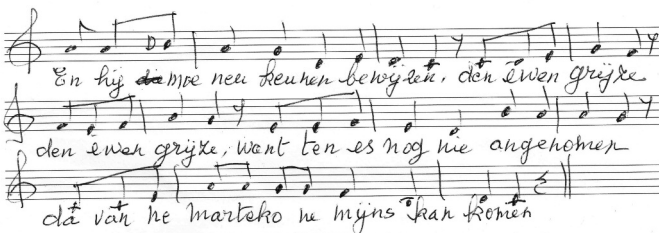

JUFFROUW 'ZANG - DE - LES' MUSICEERT EN VERTELT

Marie - Jeanne De Smet

Noot van de redactie.

Marie Jeanne De Smet, vrijwillig medewerkster van het Documentatiecentrum DSMG in het Sint - Amandsbergse begijnhof, werd in de jaren twintig van de vorige eeuw geboren in een muzikale familie. Na W.O. II was ze muzieklerares onder andere voor de weeskinderen, eerst in de Rodelijvekensstraat, daarna aan de Neermeerskaai. Daar stond ze bij de kinderen bekend als juffrouw Zang - de - Les. De lezers van GT konden al eerder genieten van haar vertel- en schrijftalent gesteund op een uitstekend geheugen. Hieronder verzamelen we enkele kleine stukjes uit het dagelijkse leven in vervlogen dagen. Ze worden vooraf gegaan en afgesloten door twee korte fragmentjes van liedjes in het Gents. De fotografisch weergegeven muzieknoteringsen en teksten werden door haar eigenhandig neergepend 'uit het hoofd'. En, zo weet Marie - Jeanne, "ze staan niet in de Vankenhove", Daarbij verwijst ze naar het welbekende Gentse standaardwerk 'Het Volksleven in het Straatlied' en latere supplementen van Richard Vankenhove en Adhemar Lepage, waaruit Walter De Buck en zijn opvolgers zoveel schatten putten. Dat betekent dat de liedjes zonder de publicatie op deze bladzijden verloren waren gegaan, noch min, noch meer. Dat zou erg jammer geweest zijn: zo hadden we een authentiek Gents lied over niemand minder dan ... Darwin (!) gemist en zouden we niet geweten hebben dat de kleine Gentenaarkes ook zo 'geere wilden schieten op den Engelsman' in Zuid Afrika. In de zogenaamde Tweede Boerenoorlog of Tweede Vrijheidsoorlog (1899 - 1903) vochten ca. 2000 Nederlandse, Duitse, Scandinavische, Franse, Vlaamse, Russische, Ierse, Poolse, Italiaanse en Oostenrijkse vrijwilligers aan de Boerentant. Syriëstrijders? Niets nieuws.

En hij ~~de~~ moe neu keunen bewyten, den ewen grijke
den ewen grijke, want ten es nog nie angenomen
da van he marteko u mijns Irak Romien

Muzieknoterings Darwin

De Boerenoorlog laat toe het liedje te dateren rond 1900. Wellicht stamt het Darwinliedje uit dezelfde periode, al kan dat nog ouder zijn. 'The descent of Man' (je weet wel: van ne marteko) werd in 1871 gepubliceerd en vrijwel onmiddellijk (1871 - 1872) vertaald in het Nederlands als 'De afstamming van den Mensch'.

Godvruchtige snoeper

Toen mijn tante Marie (officieel Maria Theresia) geboren werd, zei dokter Goetghebuer tot mijn grootmoeder “Madam, daar gaat ge nog werk mee hebben!” “docteur, hoe weet ge dat?” vroeg de kersverse moeder. “ ‘k zie dat” zei de geneesheer.

Zijn voorspelling kwam uit. Marietje was een lastig kind: schreien, roepen, dag en nacht. Ze hield alle familieleden uit de slaap die ze nochtans zo nodig hadden om hun dagelijkse werk goed te doen: het grote lokaal van Het Volk in de Oudburg onderhouden: burelen, drukkerij, gelagzaal, enz. Dat was geen kinderspelen en wie er voor stond had zijn rust broodnodig.

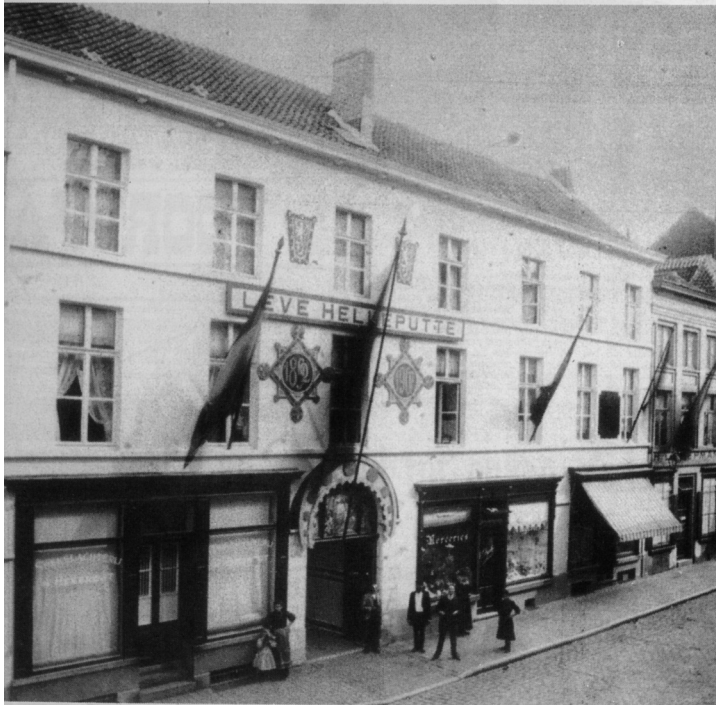
Zelfs als opgroeiende peuter en kleuter was er bij Marie geen verbetering te bekennen. Ze was en bleef een lastpost ... tot op zekere dag alles veranderde.

Broer Hubert had van zijn peter een schoon Nieuwjaar gekregen: een vierkante peperkoek met er bovenop een chocolade haan en er omheen een boord suiker gespoten, versierd met vergulde blaadjes op de hoeken. Dat pronkstuk was natuurlijk te mooi om direct op te eten. Het werd uitgestald in de ‘beste kamer’, op de kast voor het Lieve Vrouwbeeld. Marietje was opeens noch te horen, noch te zien. Waar zat ze? Iedereen op zoek. Men dacht zelfs dat ze de poort uitgelopen was. Tot iemand de deur van de beste kamer open stak en haar zag: geknield op een stoel voor het Mariabeeld, de handjes gevouwen en likkend aan de suiker rondom de koek. De deur werd stilletjes gesloten: ze was terecht en ze was ‘stil’!

Natuurlijk was Hubert niet akkoord. ’t Was van “ ’t is mijn Nieuwjaar, mijn Nieuwjaar! ”Manneke,” zei moeder “ ‘k zal d’er u twee of drije kuupen, moar in godsnaam loat ze doen!. Z’ es stille en we zijn er een beetje van af”. Marie ging sindsdien regelmatig ‘bidden’ voor het nieuwjaarsgeschenk. Ze werd daarbij zelfs geholpen want de koek werd regelmatig gedraaid, zodanig dat ze de vier zijden heeft kunnen aflikken.

Grootmoeder vertelde later dat het meisje daarna toch gebeterd was. Een modelkind is ze nooit geworden. Op school deed ze uitsluitend haar best voor wat haar interesseerde: voordragen, toneel spelen en opstellen.

Voor mij is ze een zeer lieve tante geworden. Op zondagen kwam ze mij als kleine peuter halen. We reden dan samen in een open 'college' (calèche, koets), zoals de Gentenaars zegden, naar het Groot Park om daar in het Chalet Suisse chocolademelk te drinken. Heerlijk!

Het gebouw van 'Het Volk' in de Oudburg met lokalen van de Christelijke Arbeidersbeweging en drukkerij van de krant (in: Voor Werkmans recht. De Christelijke Arbeidersbeweging in Gent 1890-1990, Gent, 1990).

Geeten

Reneetje (plus minus tien jaar) had van de juffrouw op school een taak gekregen voor aardrijkskunde: een reeks rivieren opzoeken op de landkaart. Leie en Schelde vormden geen probleem voor haar. Maar de Grote Geete en de Kleine Geete dat was wat anders! Mama werd er bij geroepen. Maar blijkbaar vlotte het toch niet zo goed want mama riep haar oudste zoon Jean: 'Kom ne kier hier en helpt ons de Gruute en de Kleine Giete zoeken!'

Jean kwam en siste tussen zijn tanden: ‘Ze zitten alletwie aan tafel!’

Kattennamen en andere

Mijn tante, die in de Sint-Amundsbergse Warnefordstraat woonde, geraakte vóór W.O. II bijna ieder jaar haar kat kwijt, meestal rond Kerst of Nieuwjaar. De diertjes eindigden hun leven waarschijnlijk in een of andere kookpot en ze werden op ‘konijnsoupers’ geserveerd. ‘Luxe in de penshuizekes’, zoals men toen zei. Trouwens, mijn grootmoeder beweerde dat kattenvlees veel fijner was dan dat van konijnen. Dat lag aan de voeding, zei ze. Het zou mij niet verwonderen dat ze ooit konijn - kat (dakkonijn!) gegeten had.

Bij tante konden ze in hun zaak in de Warnefordstraat niet zonder kat: het was een handel in kledingstoffen! Telkens moest er voor het nieuw aangeschafte beestje een nieuwe naam gezocht worden. Trouw aan de familietraditie werd dan een grote kalender met naamdagen opengelegd, en, ogen gesloten, met een speld lukraak een naam vastgeprikt. De resultaten waren soms verrassend: “Canutus” (werd al rap vervormd tot Canupke), “Hedwige” en dergelijke. Tussendoor was er ook nog een “Edelweiss”, rasechte gootkat. Grootmoeder had haar “Banze”. Vanwaar die naam kwam, hebben we nooit geweten. Zelf hadden we een tijdlang een “Boshilka”, naam van een Russisch meisje op onze school.

Niet alleen katten krijgen soms rare namen. Zo was er een bepaalde moeder, operaliefhebster, die haar dochter per sé “Rigoletto” wilde noemen, hetgeen prompt geweigerd werd door de bediende van de burgerlijke stand. Dat was ook het geval met “Dimitri” als naam voor een meisje. Ooit was er een vader die voor zijn pasgeboren zoon de naam van de heilige van de dag gekozen had op zijn Franstalige kalender. Hij kwam voor de dag met “Pie, pape” (Pius, paus). De bediende van dienst zei: ‘Voorlopig zullen we “Pie” opschrijven. Als hij ooit paus wordt, voegen we er “pape” aan toe’.

Nu mag alles, misschien “Pie - pape” ook ?

De tjoetze: kinderwelzijn in de jaren dertig

Tussen de twee wereldoorlogen werkte mijn grootmoeder Virginie Marant in de buurt van Elyseesche Velden - Groendreef en Kiekenstraat voor het ‘Nationaal Werk voor Kinderwelzijn’, nu ‘Kind en Gezin’. Die werd toen vanwege al die zuigende (tjoetzende!) babies door de gewone mensen ‘de tjoetze’ genoemd, later de “weging”. Bij ons in de familie had men het over ‘mémé’s tjoetze’. Onder haar impuls was nog vóór de eigenlijke vestiging van die organisatie (gesticht in 1919) in Gent een voorloper gesticht in de schoot van de

mutualiteit Volksliefde.

Het volgende is een tafereeltje dat zich afspeelt bij een geneeskundige consultatie ingericht door 'mémé's tjoeze'. De grootmoeder van Jantje, een van haar vele kleinkinderen die ze meeneemt om te gaan schooien, is aan het woord: 'Ja meniere den dokter diene kleine zijn billen zagen zo ruud of bloed, moar 'k e gezeid da zal nie lange duren, 'k e d' er Ponte Piro aan gesmeerd'.

De dokter naar de verpleegster: '???' De verpleegster naar de dokter: 'Baume de Pérou (Perubalsem), dokter'. De dokter; 'Awel moederke, doe gij zo maar voort, 't zal zeker genezen'.

De slimste voorspeller

Het was niet goed met Mone (Monica) heur man Giele (Guillaume). Hij lag slecht. Den dokter kwam alle dagen en Menier den Opperpaster was ook al geweest. Dus ...

Na de begrafenis van Giele ging ik op condoleancebezoek bij zijn weduwe.

'Ja, Iefrewke, dienen dokter zegt wel da mijnen man gestorven es an brigitte kriniek (bronchite chronique), maor ja! Maor wie da echt ne slimme meins es da es menier den Opperpaster.

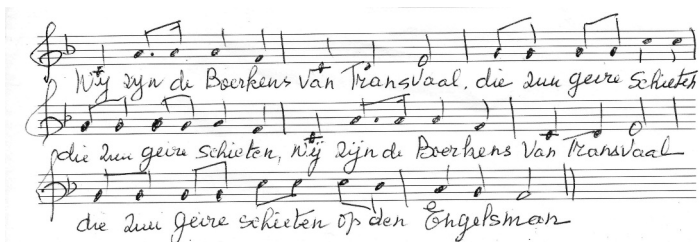
Hij was bij Giele geweest en 'k vroeg hem: 'wa peisde meniere'. 'Madam, meins', zeit hij, 'nie goed. Zijde gulder daveure?' (voor de berechting). 'K he gezeid 'Altijd geweest, meniere'.

'Awel 'k zal mijnen Paster van 't straotje zenden (de onderpastoor van de Sint – Annaparochie die in het Ommegangstraatje woonde). Est goed?'

'En wa groide (geraadde) gij? Menier de paster van 't straotje komt en den volgenden dag was mijne Giele duud! Den doktuur wist da niet zulle, maor menier den opperpaster wel, zuu ne slimme meins!

Gaode hem ne kier veel koplémenten doen?'

Reactie van de Pastoor; 'k zal Mone eens moeten gaan troosten met een fles wijn en een kilo appelsienen'. Dat was wat hij altijd deed in zo'n gevallen.

Geere schieten op den Engelsman